

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej
i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego w tym przedmiocie raczył Wysoki Sejm na wniosek komisji gospodarstwa krajowego uchwałą z dnia 27. stycznia 1898 przyjąć do wiadomości, nie dając żadnych specjalnych poleceń, któreby Wydział krajowy miał wykonać w ciągu okresu, oddzielającego ubiegłą sesję sejmową od obecnej chwili. Stąd też Wydział krajowy, składając Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie za ubiegły rok, ogranicza się w niem na zdaniu sprawy z tego, co w ciągu tego czasu zaszło, niemniej z swych zarządzeń, jakie uznał za wskazane wydać.

Szkola.

Ubiegły rok szkolny 1897/8 zgromadził w szkole czernichowskiej z chwilą rozpoczęcia się nauki 74 uczniów na wszystkich trzech kursach nauki, mianowicie 38 na I., 21 na II., a 15 na III. roku. Że zaś szkoła przy końcu ubiegłego roku 1896/7 liczyła 64 uczniów, przeto z nowym rokiem zwiększyła się ich liczba o 10; a w ogóle doszła do granicy zakreślonej pojemnością internatu.

Wśród zapisanych z początkiem roku było 52 (70·2%) synów właścicieli dóbr ziemskich, 2 (2·7%) synów właścicieli mniejszej posiadłości, 4 (5·4%) synów dzierżawców, 8 (10·8%) synów oficyalistów prywatnych, ogółem tedy 66 (89·1%) synów zawodowych rolników, a tylko 8 (10·9%) synów ludzi innych zawodów (urzędników, lekarzy, adwokatów).

Zwiększenie znacznej ilości uczniów, którzy przyszli do szkoły z bardzo różnorodną kwalifikacją i przygotowaniem nie tylko nie okazało się dla rozwoju korzystnym, lecz przeciwnie stało się — obok innych przyczyn — powodem smutnych zajść.

Już w niespełna 7 tygodni od rozpoczęcia roku szkolnego, bo w drugiej połowie października 1897, uczniowie I. roku, lekceważąc od wstąpienia do szkoły przepisy internatowe, poczęli coraz bardziej występować, a nawet czynnie znieważać tych, co usiłowali ich samowolę ukrócić.

Tylko sprawiedliwe i surowe ukaranie winnych, względnie wykluczenie kilku najbardziej krnąbrnych uczniów mogło rzecz całą stłumić w zarodku, a szkołę uchronić od dalszych zajść. Nadzieja miejscowych władz, że łagodnością i pobłażliwością młodzież da się z drogi złej sprowadzić, zawiodła.

Załatwienie sprawy, które nie odpowiadało ani jakości przewinienia, ani ilości winnych, ośmieliło tylko tych ostatnich do dalszych wybryków w ugruntowanym przeświadczeniu, że im odtąd wszystko ujdzie bezkarnie, lub co najwyżej spotka się z lekką naganą, względnie zagrożeniem złych skutków.

A ta pewność z jednej, a pobłażliwość od początku i niezdecydowanie się na krok stanowczy z drugiej strony doprowadziły wreszcie do tego, że dokładnie w cztery miesiące po pierwszym zajściu wywołano ponowne w dniu 26. lutego b. r., tem się różniące od pierwszego, że tam czynnie był znieważony prefekt w nocy przez 19 uczniów I. roku, tu dyrektor w dzień przez jednego ucznia tego samego roku przy pomocy domowego nauczyciela syna dyrektora wśród objawów radości większej części uczniów, przypatrujących się temu zajściu i zachęcających słowami kolegę do tem energiczniejszego działania.

Na wiadomość o tem, nadesłaną tuż po zaszłym fakcie, wydelegował Wydział krajowy natychmiast komisję, złożoną z członków kuratoryi, dyrektora i jednego z profesorów, upoważniając ją do przeprowadzenia dochodzeń na miejscu i wydania na tej podstawie wyroku na winnych. Wynikiem tego było czasowe zamknięcie szkoły na przeciąg 6 tygodni (od 4. marca do 18. kwietnia), wydalenie ze szkoły 20 uczniów, relegowanie na rok 7 i pozwolenie reszcie, t. j. 35 ubiegania się o ponowne przyjęcie do szkoły z dniem jej otwarcia. Wyrokiem tym nie było objętych 5 uczniów, którzy w tym czasie bawili za urlopem u rodziców.

Takim był efekt materyalny, moralny o wiele dosadniejszy, bo wstrząsnął szkołą aż do podwalin. To też pierwszym zadaniem Wydziału krajowego było rozpatrzyć się w sytuacji i zbadać, jakieby należało wprowadzić zmiany i ulepszenia w ustroju tego zakładu, by na teraz skutek obecnych wstrząśnień możliwie złagodzić, a na przyszłość uchronić stanowczo szkołę od takich przejść. Przedewszystkiem zabroniono Dyrekcji surowo przyjmować na I. rok uczniów z przekroczonym 18. rokiem życia, wprowadzono do przepisów internatowych pewne modyfikacje, które się okazały koniecznymi ze względu na zmienione stosunki, wreszcie zmieniono, o ile to na razie było możliwem, rozkład ubikacyj w internacie dla ułatwienia przeglądu i nadzoru sal sypialnych, wyznaczono w budynku szkolnym osobne sale na wykłady, a osobne do przygotowywania się na lekcje w godzinach południowych i wieczornych i uzupełniono obmurowanie obejścia zakładowego, miejscami zupełnie nie ubezpieczonego. Jakkolwiek wydatek z tem połączony nie był budżetowo przewidziany, a osiągnął kwoty 2.000 zł., nie wahał się go Wydział krajowy ponieść przez wzgląd na konieczną, uzasadnioną i komisjonalnie zbadaną potrzebę i niniejszem już uprasza o usprawiedliwienie tego wydatku, który w zamknięciu rachunków za rok 1898 wystąpi jako przekroczenie pozycyi „na utrzymanie budynków“.

Te wszystkie zarządzenia wydał Wydział krajowy przed ponownem otwarciem szkoły tak, że w dniu 18. kwietnia wszystko to było już przeprowadzone. Atoli zarządzenia te, ograniczone krótkością czasu i brakiem środków materyalnych nie wyczerpują tych wszystkich reform koniecznych w internacie, jakie Wydział krajowy, badając sprawę dwukrotnie na miejscu, przy współudziale Kuratoryi i ministeryalnego inspektora kultury krajowej, rady rządowego, p. Struszkiewicza, uznał za niezbędne wprowadzić, aby zapewnić szkole tyle pożądanego w każdym zakładzie naukowo-wychowawczym spokój, a tem samem uchronić ją już raz od podobnych przejść. Te badania wykazały zaś, że:

a) obecne rozmieszczenie poszczególnych ubikacyj w gmachu internatowym nie ze wszystkim jest odpowiednie;

b) brak obszernego miejsca na wolnem powietrzu, gdzieby uczniowie w chwilach wolnych od nauki swobodnie i w sposób godziwy mogli się zabawiać;

c) jeden prefekt nie jest w stanie wykonywać należycie i z dobrym skutkiem nadzoru, jeżeli internat jest zapełniony, t. j. jeżeli liczba uczniów dochodzi do 70.

Dla uchylenia niedogodności, wymienionych pod a), potrzeba przeinaczyć niektóre sale sypialne na I. piętrze położone, zrobić oddzielną komunikację między I. piętrzem a szatnią, umieszczoną w parterze, a przy tej sposobności urządzić także łazienkę z 4 wannami, której brak dawał się od początku odczuwać. Koszt tych przeróbek wyniesie wedle planu i kosztorysu starszego inżyniera Chrzęszczewskiego 2.500 zł.

Na brak miejsca do zabaw wskazywał Wydział krajowy dwukrotnie w swych sprawozdaniach za rok 1896 i 1897, podniósł tam także, że poczynił przedwstępne kroki, zmierzające do urzeczywistnienia myśli założenia takiego parku, że jednak koszt urządzenia na upatrzonym wówczas miejscu był zbyt wysoki i odwiódł go od wystąpienia wobec Wysokiego Sejmu z pozytywnymi wnioskami w tej sprawie. Obecnie po ponownem rozpatrzeniu się w planie sytuacyjnym nabrał Wydział krajowy przekonania, że przez zaniechanie ogrodów botanicznego i pomologicznego użyta się równy, murami obwiedziony, zatem w obrębie zakładowego obejścia położony teren, który niewielkim stosunkowo kosztem da się przerobić na miejsca, służące uczniom w wolnych od zajęć chwilach do zabaw na wolnem powietrzu. Większy stosunkowo koszt pociągnie za sobą usunięcie, względnie przerobienie dzisiejszych stajen, wchodzących klinem w jeden z ogrodów. Cały zaś koszt wedle planu i kosztorysu p. Chrząszczewskiego, obejmujący tak wydatek na urządzenie miejsca do zabaw, jak i na konieczne przebudowania, wyniesie 6.870 zł.

Obie te kwoty, t. j. 2.500 zł. na roboty wewnątrz internatu i 6.870 zł. na roboty zewnątrz przeprowadzić się mające, są zdaniem Wydziału krajowego umiarkowane i powinny być poniesione, jeżeli przez to ma się usunąć braki, na jakie cierpiał internat czernichowski, a tem samem i szkoła, jako zakład nie tylko naukowy, ale i wychowawczy. Do preliminarza wydatków na rok 1899 kwoty te wstawiono, a we wniosku pod II. uprasza się o ich przyznanie.

Trzecim z braków, jaki komisjonalnie stwierdzono, jest niedostateczny nadzór nad wychowancami, pochodzący stąd, że jeden prefekt fizycznie nie jest w stanie tak znaczną liczbę chłopców skutecznie i o każdej porze nadzorować, zwłaszcza przy tej ilości sal sypialnych, jaką posiada budynek internatowy. Koniecznem jest, jeżeli ten nadzór ma być ścisłym — a tego wymaga charakter szkoły — liczbę personelu nadzorującego zwiększyć. To też Wydział krajowy nie wahał się wystąpić z wnioskiem pod III. zamieszczonym, w którym proponuje Wysokiemu Sejmowi zwiększenie posad prefektów o jedną. Zarazem jednak nadmienia Wydział krajowy, że do preliminarza wydatków na rok 1899 wstawił pobory dla drugiego prefekta, ale tylko za czas od 1. września 1899, t. j. od przyszłego roku szkolnego. W bieżącym bowiem roku szkolnym 1898/9, gdy liczba uczniów jest zbyt mała, jeden prefekt wystarczy i w zupełności obowiązkowi swym podoła. Co więcej, gdyby i w przyszłym roku szkolnym, t. j. od 15. września 1899 liczba uczniów się nie podniosła, Wydział krajowy do obsadzenia posady, o której kreowanie uprasza, nie przystąpi i w ogóle pozostawi ją tak długo nieobsadzoną, dopóki frekwencya nie zbliży się do cyfry 50.

Kończąc na tem rzecz o zmianach, jakieby zdaniem Wydziału krajowego, należało wprowadzić w cały ustrój szkoły i internatu, dodaje jeszcze Wydział krajowy, że niewątpliwie c. k. rząd przyczyni się częściowo do pokrycia wydatków, połączonych z urządzeniem miejsca do zabaw. Przyrzeczenia pod tym względem, jakkolwiek nie konkretne i cyfrowo nie wyrażone, posiada Wydział krajowy z czasów, kiedy się w ogóle toczyły rokowania o założenie i urządzenie takiego parku.

Przechodząc do omówienia innych spraw, dotyczących szkoły, zaznacza Wydział krajowy, że obadwaj delegaci: c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i Wydziału krajowego, pp. Dr. Antoni Górski i Karol Czeż zrezygnowali z godności członków kuratorji. Wydział krajowy wstrzymał się jeszcze z mianowaniem ze swej strony następcy, oczekuje bowiem w pierw wyniku wyboru następcy w Komitecie Towarzystwa rolniczego.

Co do składu grona nauczycielskiego, to ten uległ w ciągu ubiegłego roku częściowej zmianie. Mianowicie został przeniesiony w stały stan spoczynku nauczyciel hodowli p. Mieczysław Piotrowski, który od dłuższego czasu obłożnie chorował i mimo dłuższych urlopów nie odzyskał sił do tyle, by bez narażenia się na groźne skutki mógł się oddać pracy nauczycielskiej. Następcą jego zamianował Wydział krajowy za zgodą c. k. Ministerstwa roln. p. Karola Malsburga, docenta tego przedmiotu w wyższej szkole dublańskiej, posiadającego z tej grupy przedmiotów egzamin kwalifikacyjny dla nauczycieli szkół średnich. Również przeniósł Wydział krajowy w czasowy stan spoczynku Dr. Franciszka Stefczyka, nauczyciela do nauk ogólnie kształcących, opróżnionej jednak posady na razie nie obsadził, lecz rozdzielił przedmioty, których uczył p. Stefczyk, pomiędzy członków grona nauczycielskiego.

Przedkładając w końcu sprawozdanie Dyrekcji szkoły za ubiegły rok 1897/8, kończy Wydział krajowy na tem rzecz o szkole, a przechodzi do omówienia czynności, dotyczących folwarku.

F o l w a r k .

Szczegółowe daty o stanie inwentarza, o rozmiarach zasiewów, ilości i jakości zbiorów zawarte są w dołączonem sprawozdaniu Dyrekcji, bliższe wyjaśnienia do cyfr budżetowych mieszczą się w preliminarzu na r. 1899; tu ogranicza się Wydział krajowy na skonstatowaniu tego pocieszającego objawu, że folwarczek czernichowski, przedmiot uzasadnionej krytyki na punkcie robienia wydatków budżetem nie objętych i stąd powstających corocznych znacznych przekroczeń, przesiał od trzech lat cierpieć na tę chroniczną słabość. Zamknięcie rachunkowe za r. 1896 wykazało, że folwark ten dał 1620 zł. nadwyżki ponad dochód budżetem przewidziany, zamknięcie zaś za mokry i nieurodzajny r. 1897, że dał 799 zł. nadwyżki ponad preliminowany dochód. Ten zwrot ku dobremu zawdzięcza się w pierwszym rządzie nauczycielowi do nauk praktycznych, który zarazem pełni funkcje administratora folwarku.

W końcu zaznacza jeszcze Wydział krajowy, że postępując kolejno w drenowaniu pól, projektuje na rok przyszły wydrenowanie parceli w śród lasu położonej. Wydatek na ten cel wstawiono do preliminarza w nadzwyczajnych rozchodach folwarczych.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie:

II) Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt w wysokości 9370 złr. na adaptację budynku internatowego i na urządzenie miejsca do zabaw.

III) Sejm ustanawia w etacie osób grona nauczycielskiego kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie drugą posadę prefekta z poborami, unormowanemi uchwałą sejmową z dnia 11. stycznia 1896.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 22. listopada 1898.

Marszałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Brykczyński w. r.

Zastępca członka Wydziału krajowego.

Do L. 1420.

SPRAWOZDANIE

Dyrekcji krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1897/8.

Szczegółowy plan nauki teoretycznej, o którego przedłożeniu władzom przełożonym wzmiankowała Dyrekcya w swem zeszlórocznym sprawozdaniu, został zatwierdzony pismem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 5. listopada do L. 44655. Odnośnie do nauki mineralogii, nauki o glebie, chemii organicznej, fizjologii roślin i języka niemieckiego poczynił Wys. Wydział krajowy uwagi, polecając Dyrektorowi częste hospitacye tych przedmiotów przez ciąg bieżącego roku szkolnego i zdanie o nich swej opinii. Poczynione uwagi okazały się usprawiedliwione, a po dokonaniu w ich myśli małych zmian w szczegółowym planie, oddano go do druku. Wprowadzenie w mowie będącego planu w całej rozciągłości rozpocznie się z nadchodzącym rokiem szkolnym na pierwszym kursie nauki, kiedy na dwóch wyższych o tyle, o ile to nie alteruje normalnego biegu nauk, a dla ich pomyslnego rezultatu okazuje się wskazanem.

Wydać się mający drukiem „szczegółowy plan nauki teoretycznej“ wraz z „Instrukcją dla ćwiczeń praktycznych“, zatwierdzoną w r. 1896, wypełniają najważniejszą i od dawna odczuwaną lukę w organizacyi szkoły. W ślad tego nastąpić powinno opracowanie podręczników naukowych, zastosowanych ściśle do wymagań planu. Odpowiednio dobrane niemieckie i francuskie podręczniki mogłyby stanowić podstawę do opracowania takichże dla tutejszej szkoły, przy stosownem przykrojeniu treści do warunków krajowych.

Spełniając zapowiedź uczynioną w zeszlórocznym sprawozdaniu, opracował Dyrektor projekt regulaminu dla tutejszej szkoły, określający obowiązki dyrektora, nauczycieli i funkcyonaryuszów zakładu, obejmujący przepisy dla uczniów i normujący tryb egzaminów. Projekt przedłożono władzom przełożonym przy piśmie tutejszem do l. 1265, stosując go do wymagań Wysokiego Wydziału krajowego podanych w piśmie z dnia 24. czerwca b. r. do L. 35435.

Grono nauczycielskie.

I. Członkowie kolegium nauczycielskiego.

1) Dyrektor: profesor Roman Bastgen, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, kierownik szkoły, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, b. profesor szkół rolniczych w Dublanach, b. kierownik naukowy szkoły uprawy i wyprawy lnu w Gródku, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej i kursu rolniczego dla nauczycieli szkół ludowych w Horodence, właściciel złotego krzyża zasługi z koroną etc., udzielał nauki rachunkowości wiejskiej w 2 godzinach tygodniowo.

2) Ksiądz Władysław Jelonek, kapelan zakładu i katecheta, a zarazem docent nauki języka polskiego, zawiadowca biblioteki i czasopism, dozorujący internatu, udzielał nauki w pierwszym półroczu w 10, w drugim w 9 godzinach tygodniowo. Od 18 kwietnia objął w zastępstwie urlopowanego prof. Dr. Stefczyka wykład historii, który zajmował 5 godzin tygodniowo, tak, że w II. półroczu udzielał nauki w tygodniu godzin 14.

3) Profesor Ludwik Birkenmajer, doktor filozofii, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, nadzwyczajny profesor fizyki matematycznej w Uniwersytecie Jagiellońskim, członek c. k. komisji fizyograficznej, członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo, a nadto od 18. kwietnia w zastępstwie prof. Dr. Stefczyka języka niemieckiego w 2 godzinach tygodniowo.

4) Profesor Konrad Kuhl, nauczyciel budownictwa wiejskiego, rysunków, mierzniactwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca gabinetu budownictwa, mierzniactwa i mechaniki, b. asystent c. k. szkoły politechnicznej i c. k. szkoły realnej we Lwowie, udzielał nauki w pierwszym półroczu w 11, w drugim w 12 godzinach tygodniowo.

5) Profesor Franciszek Stefczyk, doktor filozofii, nauczyciel języka niemieckiego, historii, geografii, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych, kierownik praktycznych kursów handlowych w Czernichowie, udzielał nauki w pierwszym półroczu w 14 godzinach tygodniowo. W drugim półroczu rozpoczął udzielać nauki w 12 godzinach tygodniowo, co trwało jeno do końca miesiąca lutego. Po czasowem, 6 tygodni trwającym zamknięciu szkoły nie powrócił na katedrę, lecz na własną prośbę, postanowieniem Wysokiego Wydziału krajowego pismem z dnia 8. kwietnia b. r. do L. 21465, otrzymał urlop do 15. września t. r., a następnie przeniesiony został w czasowy stan spoczynku.

6) Profesor Mieczysław Piotrowski, nauczyciel anatomii z fizyologią zwierząt, oraz hodowli zwierząt domowych, zawiadowca zbiorów: hodowlanego, zootomicznego, rybackiego i mleczarskiego, kierownik pracowni zootomicznej i mleczarskiej, postanowieniem Wysokiego Wydziału krajowego, pismem z dnia 5. stycznia b. r. do L. 81442/97, otrzymał urlop po dzień 30. czerwca b. r., a następnie postanowieniem z dnia 23. czerwca t. r. L. 36750 został przeniesiony w stały stan spoczynku. Do zastępstwa p. Piotrowskiego powołał Wysoki Wydział krajowy:

p. Karola Malsburga, docenta kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, który w charakterze zastępcy pełnił obowiązki po p. Piotrowskim, a następnie na mocy pisma Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 24. czerwca b. r. do L. 36737 objął te obowiązki w charakterze prowizorycznego nauczyciela;

prof. Piotrowski, względnie jego zastępca i następcą p. Malsburg, udzielali przydzielone im nauki w pierwszym półroczu w 10, w drugim w 8 godzinach tygodniowo, Począwszy od 18. kwietnia objął nadto p. Malsburg, w zastępstwie urlopowanego prof. Dr. Stefczyka, na III. kursie wykład nauki języka niemieckiego w 1 godzinie tygodniowo i wykład statystyki rolniczej w 2 godzinach tygodniowo.

7) Profesor Mikołaj Wojciechowski, nauczyciel administracji i taksacji, oraz ekonomii społecznej, b. kierownik kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, udzielał nauki w pierwszym półroczu w 8 godzinach, w drugim w 12 godzinach tygodniowo i prowadził praktykę administracyjną z uczniami III. kursu. Począwszy od 18. kwietnia b. r. objął w zastępstwie prof. Dr. Stefczyka udzielanie nauki języka niemieckiego na I. kursie w 2 godzinach tygodniowo.

8) Profesor Leon Nowakowski, doktor filozofii i magister nauk przyrodzonych b. szkoły głównej warszawskiej, b. nauczyciel średnich szkół rządowych w Królestwie Polskiem, b. dyrektor szkoły technicznej w Lublinie, udzielał mineralogii, botaniki i zoologii w pierwszym półroczu w 10 godzinach, w drugim półroczu w 9 godzinach tygodniowo, zawiadywał zbiorami historii naturalnej i ogrodem botanicznym. Począwszy od 18. kwietnia b. r. udzielał w zastępstwie prof. Dr. Stefczyka nauki geografii na I. kursie tygodniowo w 1 godzinie.

9) Profesor Jan Szczęsny Sikorski, b. asystent i zastępca nauczyciela rolnictwa w kraj. wyższej szkole rolniczej w Dublanach, udzielał nauki rolnictwa wraz z che-

mią rolną w 14 godzinach tygodniowo, zawiadywał zbiorem i pracownią rolniczą i polem doświadczalnym.

10) Profesor Kornel Radziewanowski, nauczyciel chemii ogólnej i technologii chemicznej, b. asystent katedry chemii przy c. k. szkole politechnicznej i uniwersytecie Jagiellońskim, członek Towarzystwa imienia Kopernika, udzielał nauki w pierwszym półroczu w 9, w drugim w 12 godzinach tygodniowo.

II. Docenci.

1) Teofil Sochaniewicz, kraj. nauczyciel weterynaryi, został powołany pismem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 8. stycznia b. r. L. 80114 do objęcia wykładu weterynaryi po ś. p. prof. Dr. Walentowiczu, zmarłym w dniu 8. listopada 1897 r. Choroba p. Sochaniewicza, a następnie czasowe zamknięcie szkoły sprawiły, że nauka weterynaryi rozpoczęła się dopiero 22. kwietnia, tak, że na rok obliczony kurs nauki trwał niespełna cztery miesiące. P. Sochaniewicz dojeżdżał do Czernichowa co drugi tydzień i w każdym z tych tygodni miewał po 7 godzin lekcji. Planem przepisany zakres nauki weterynaryi został wyczerpany, a niezwykle dobry wynik egzaminu udowodnił, że wskazane teoretyczne wiadomości zostały przez uczniów dobrze przyswojone. Dla krótkości czasu została silnie zaniedbaną praktyka z zakresu weterynaryi z prawdziwą szkodą uczniów.

2) Stanisław Remin, nadleśniczy dóbr krzeszowickich JW. Andrzeja hr. Potockiego, udzielał nauki encyklopedyi leśnictwa. Wobec braku wykładów z weterynaryi, rozłożono naukę leśnictwa na cały rok nauki na III. kursie na każdy drugi tydzień po 3 godziny, z których 2 zajmowała teoria, a 1 godzinę praktyka z leśnictwa.

3) Alojzy Różyczka, ogrodnik, b. kierownik miejscowej szkoły ogrodniczej, udzielał nauki ogrodnictwa, sadownictwa, jakoteż uprawy chmielu i wikliny koszykarskiej przez półrocze zimowe co drugi tydzień (naprzemian z leśnictwem) po 2 godziny w tygodniu. Tę zimową naukę, niewłaściwie, a tylko dla braku nauki weterynaryi na tę porę roku przełożoną, uzupełniono odpowiednią praktyką w porze letniej, w czasie poza zwykłymi godzinami lekcji.

Instruktor do robót praktycznych oraz zarządcą folwarku.

Władysław Ancuta uczył wykonywania robót gospodarskich w okresie zimowym w 6 godzinach tygodniowo, w okresie robót letnich w 8 godzinach tygodniowo.

Prefekt internatu oraz nauczyciel gimnastyki.

Mieczysław Różański, b. nauczyciel kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, udzielał gimnastyki w 3 godzinach tygodniowo i dozorował uczniów w czasie silentiów i w godzinach rekreacji przy pomocy ks. kapelana, który zastępował prefekta w jego obowiązkach dwa razy tygodniowo przez pół dnia, a mianowicie w poniedziałki i piątki.

Kancelarya dyrekcyi.

Dyrektor: Roman Bastgen (jak wyżej).

Kasyer zakładu: Jan Terlikiewicz — został stabilizowany na zajmowanej posadzie pismem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 5 lipca b. r. do L. 33804.

Pisarz dyrekcyi: posada nieobsadzona; w zastępstwie pełni obowiązki pisarza egzaminowany organista Stanisław Cichoń.

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, doktor wszech nauk lekarskich.

Lustracya zakładu.

W ciągu roku szkolnego 1897/8 lustrowali zakład następujący przedstawiciele zwierzchnich władz:

Dr. Antoni Górski, profesor uniwersytetu Jagiellońskiego, przez kuratoyi szkoły, 1. września 1897, 24. i 25. października 1897, 9. grudnia 1897, 31. stycznia 1898, 3. i 4. marca 1898.

Kazimierz Laskowski, radca dworu, członek kuratoyi, 2. września 1896, 9. grudnia 1897, 9. sierpnia 1898.

Karol Czech, poseł na Sejm krajowy, członek kuratoyi, 25. września 1897, 3. i 4. marca 1898, 17. lipca 1898, 8. sierpnia 1898.

Władysław Struszkiewicz, radca rządowy, inspektor szkół rolniczych, 18. września 1897, 9. grudnia 1897, 24. maja 1898.

Dr. Ignacy Szyszylowicz, profesor kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, powołany przez Wysoki Wydział krajowy do inspekcjonowania kraj. szkół rolniczych, 24. maja 1898, 8. i 9. sierpnia 1898.

Ważniejsze rozporządzenia władz.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. czerwca 1897 do L. 38115 zawiadomił o delegowaniu na egzamin główny prof. Dr. Godlewskiego i Dr. Wł. Żeleńskiego.

Świetna Kuratoyia szkoły pismem z dnia 22. lipca 1897 do l. 137 zawiesiła czynności ochotniczej straży ogniowej, złożonej z uczniów szkoły czernichowskiej i poleciła Dyrekcji przedstawienie wniosków na odpowiednie zorganizowanie tej straży.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. lipca 1897 do L. 28957 polecił zawiadamiać za pośrednictwem kuratoyi szkoły o zamierzonych wycieczkach naukowych uczniów z profesorami, szczególnie poza granice kraju i nie odbywać ich bez zezwolenia Wydziału krajowego.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 25. lipca 1897 do L. 30867 upoważnił do zakupu narzędzi ręcznych dla celów praktyki gospodarskiej.

Świetna Kuratoyia szkoły przy piśmie z dnia 1. lipca 1897 do L. 141 nadesłała w odpisie sprawozdanie o egzaminach jej delegata prof. Dr. Wierzejskiego.

Świetna Kuratoyia szkoły przy piśmie z dnia 12. lipca 1897 do L. 145 nadesłała odpis sprawozdania o egzaminach, złożonego przez delegata Kuratoyi i Wydziału krajowego prof. Dr. E. Godlewskiego.

Świetna Kuratoyia pismem z dnia 12. lipca do L. 146 wezwała Dyrekcję do przedłożenia projektu regulaminu szkolnej straży pożarnej i projektu planu nauki pożarnictwa.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. lipca do L. 43345 zawiadomił o nadaniu Janowi Zubrowi stypendyum z zapisu ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 16. lipca do L. 43304 dopuścił Tadeusza Zarzyckiego do składania egzaminu wstępnego.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 13. lipca do L. 40833 polecił wydzierżawić mieszkanie dla lekarza zakładowego.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 20. lipca do L. 44654 zatwierdził umowę zawartą przez Dyrekcję z Bazarem Kółka rolniczego w Czernichowie o stolarstwo uczniów.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 16. lipca do L. 33814 pozwolił na wprowadzenie dla uczniów mundurowych zimowych czapek, a to po dwie na trzy lata.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 23. lipca do L. 45347 zatwierdził projekt adaptacji kuchni i mieszkania dla zakonnicy, którym Bazar Kółka rolniczego powierzył prowadzenie restauracji zakładowej.

Świetna Kuratoyia szkoły pismem z dnia 2. sierpnia do L. 149 uwzględniła przekroczenie wieku kandydatów do szkoły: Tomaszewskiego, Wielowiejskiego, Drappelli, Sielanki, Kasperkiewicza, Kałużyńskiego, Kowalskiego, Sikorskiego i Dowgwiłowicza.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 16. sierpnia L. 50674 zatwierdził dzień 2. września jako termin składania egzaminów głównych przez uczniów reprobowanych za karę od składania tego egzaminu w zwykłym terminie czerweowym.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 31. sierpnia do L. 156 uwzględniła przekroczenie

Świetna Kuratorya pismem z dnia 4. sierpnia do L. 158 uwzględniła przekroczenie wieku kandydata do szkoły Zygmunta Przyjemskiego.

czenie wieku kandydatowi do szkoły Stefanowi Kryńskiemu.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 5. września do L. 159 przyjęła projektowany tymczasowy podział godzin do zatwierdzającej wiadomości.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 31. sierpnia do L. 53114 zarządził wprowadzenie w życie od początku roku szkolnego nauki pożarnictwa i zorganizowanie szkolnej straży pożarnej, a to w zakresie planów wypracowanych przez dyrektora szkoły, zatwierdzonych w całej osnowie.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 14. września do L. 55807 pozwala wypłacić repetentowi Sokołowskiemu stypendium za II. półrocze roku szkolnego 1896/7 i nadaje mu stypendium na dalsze 3 lata.

Św. Kuratorya upoważniła do wpisania Wł. Gumińskiego i Stanisława Maziarzkiego na II. kurs nauki pod warunkiem, że z końcem I. półrocza złożą egzamin poprawczy z chemii ogólnej.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 18. września do L. 57096 rozpiisał konkurs na 3 stypendya z fundacyi ś. p. Tomasza Bodziocha.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. września do L. 56307 potwierdził uchwałę kolegium nauczycielskiego dopuszczenia do egzaminu wstępnego kandydatów do szkoły Antoniego Machuickiego i Jana Stachurskiego.

Wysoki Wydział krajowy zawiadania reskrypsem z dnia 8. października do L. 61893, że będzie do rozdania 10 stypendyów z fundacyi ś. p. Petryczyna po 125 zł. ^{ka}żde.

Świetna Kuratorya szkoły pismem z dnia 16 października do L. 170 zatwierdziła uchwałę kolegium nauczycielskiego w sprawie egzaminowania uczniów Gumińskiego i Maziarzkiego.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 30. października do L. 171 poleciła przedłożyć wszystkie akta odnoszące się do październikowych wybryków uczniów.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 5. listopada do L. 172 upoważniła Dyрекcyę do rozpisania konkursu na stypendya z fundacyi ś. p. Jana Maciagi.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 8. listopada do L. 172 upoważniła Dyрекcyę do wprowadzenia w półroczu zimowem nauki leśnictwa i powołania docenta p. Remina, ażeby co drugi tydzień dojeżdżał do Czernichowa i wypełnił godziny wyznaczone w planie na wykłady z weterynaryi.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 12. listopada do L. 68777 rozpiisał konkurs na jedno stypendium z fundacyi ś. p. Kajetana hr. Lewickiego.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 5. listopada do L. 44688 zatwierdził projekt szczegółowego planu nauk, porobił co do tego uwagi i polecił Dyрекcyi odnośnie do nich zdać sprawę z końcem roku szkolnego, plan wydrukować i złożyć Wydziałowi 10 egzemplarzy.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 14. listopada L. 68559 odmówił p. Strzeмиńskiemu przyjęcia do szkoły jego syna ze względu na znacznie zaawansowaną naukę.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 15. listopada do L. 69593 wezwał do przedłożenia szczegółowego rachunku dochodów z plantacyi wikla i warunków, pod jakimi te plantacye mogłyby być bez szkody eksploatowane.

Wysoki Wydział krajowy poleca Dyрекcyi reskrypsem z dnia 16. listopada do L. 69835 przedłożyć plan i kosztorysy budynku mieszkalnego na trzy partye funkcyjonyaryuszów szkoły, dla każdej po 3 pokoje.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 22. listopada do L. 69021 udzielił Dyрекcyi w odpisie akt fundacyi Leonarda i Ludwiki Wężyków, wchodzącej w życie od 1. stycznia 1898.

Wysoki Wydział krajowy reskrypsem z dnia 10. stycznia 1898 do L. 81188/97 uwolnił od opłaty czesnego 6 uczniów kursu II. i 8 uczniów kursu III.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 5. stycznia do L. 74493 polecił Dyrekcji zarządzić wypracowanie szczegółowych planów budynku na mieszkanie dla trzech funkcyonaryuszów, podawszy dla każdego ilość ubikacyi.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. stycznia do L. 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668 i 2669 zawiadomił o nadaniu stypendyów z zapisu ś. p. Prus Petryczyna o rocznych 125 zł uczniom Konradowi Łuszczewskiemu, Czesławowi Hinczowi, Jakóbowi Andrzejewskiemu, Stefanowi Kantorkowi, Franciszkowi Pietrzakowi, Zygmunтови Trzecińskiemu i Edwardowi Kałużyńskiemu.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 20. stycznia do L. pr. 18 ogłosił konkurs na stypendyum dla rodziny Lachowicza.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. stycznia do L. 131 zatwierdził termin i porządek egzaminów półrocznych zaprojektowany przez Dyrekcję.

Komitet Towarzystwa rolniczego w Krakowie przy piśmie z dnia 21. stycznia do L. 172 nadesłał w oryginale nadanie stypendyów z zapisu ś. p. Jana Maciagi uczniom: Adamowi Mrozowickiemu, Karolowi Radwanowi i Zygmunтови Trzecińskiemu.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 30. stycznia do L. 30113/97 polecił zawiadamiać bezpośrednio o wszelkich zaburzeniach w szkole.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 9. lutego do L. 194 przyjmuje zaprojektowany rozkład godzin na II. półroczu do zatwierdzającej wiadomości.

Wysoki Wydział krajowy zarządził reskrytem z dnia 2. lutego do L. 2400 rozdział mieszkania po prof. Piotrowskim pomiędzy pp. Malsburga i Ancutę.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 18. lutego do L. 10901 podaje warunki, pod jakimi należy ułożyć z p. Antonim Oborskim z Mielca kontrakt o dzierżawę plantacyi wikliny.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 16. lutego do L. 7219 zarządził wysłanie spisu szczepów drzew owocowych do Zarządu szkółki drzew owocowych w Dżurowie, a zrazów wędrownemu nauczycielowi rolnictwa p. Traczewskiemu.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 24. lutego do L. 9126 polecił Dyrekcji trzymać się ściśle przy przyjęciu uczniów przepisanych warunków, w szczególności co do wieku.

Świetna Kuratorya pismem z dnia 28. lutego do L. 197 odmówiła prośbie wydalonych uczniów Arnolda i Kosińskiego pozwolenia im na składanie egzaminu głównego w charakterze prywatystów.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 7. marca do L. 8119 zarządził zamknięcie szkoły do 18. kwietnia i przedłużenie trwania II. półrocza, począwszy od 1. lipca o tyle dni, ile dni nauki traci się w ciągu roku przez zamknięcie szkoły.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. marca do L. 7115 polecił przeprowadzić szkontro wszystkich działów inwentarza.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 1. kwietnia do L. 17836 upoważnił do najkonieczniejszych adaptacyi budynku internatowego i obejścia szkolnego w granicach kredytu 2.000 zł.

Wysoki Wydział krajowy, zgodnie z wnioskiem Dyrekcji, rozporządzeniem z dnia 2. kwietnia do L. 19073 przyjął ponownie do szkoły 29 uczniów czasowo wydalonych, w odpowiedzi na ich prośby.

Dyrekcya wyższej szkoły rolniczej w Taborze pismem z dnia 9. kwietnia do L. 565 prosi o ponowne podanie nazwisk uczniów wydalonych ze szkół austryackich, równorzędnych szkole czernichowskiej.

Wysoki Wydział krajowy przy reskrypcie z dnia 6. kwietnia do L. 21480 przysłał 980 egz. przepisów obowiązujących uczniów kraj. średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

Wysoki Wydział krajowy reskryptami z dnia 8. kwietnia do L. 20443, 20850, 20993 pozwolił, zgodnie z wnioskiem Dyrekcji, na ponowne przyjęcie do szkoły Tadeusza Tańskiego, Stanisława Celińskiego i Stefana Bagińskiego; a składać egzamin główny na rok wydalonym uczniom III. kursu: Antoniemu Hannerowi, Kazimierzowi Mrowecowi i Janowi Zubrowi.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 20. kwietnia do L. 18142 pozwala na bezpośrednie wydzierżawienie włościom łąki w Kłokoczynie.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 23. kwietnia do l. 19200 zawiadamia o przysłaniu z Horodenki siłomierza Sack'a na czas do jesieni.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z dnia 28. kwietnia do L. 21148 zawiadamia, że nadinżynier p. Chrzaszczewski zrobi zdjęcie niwelacyjne mających się drenować pól w dniu 12. sierpnia b. r.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 4. maja do l. 26251 pozwala na wycieczkę uczniów III. kursu do gorzelni i browaru.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa reskrytem z dnia 24. kwietnia do L. 9176/1201 o nadsyłanie sprawozdań o stanie urodzajów dwa razy miesięcznie.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z d. 24. maja do L. 934 pozwala na wycieczkę naukową z uczniami 2 i 3 roku do Nowego Targu z okazji wystawy bydła krajowego.

Wysoki Wydział krajowy nadsyła przy reskrypcie z d. 17 maja do L. 28948 odpis pisma do kuratoryi, w sprawie nagród dla uczniów z fundacji Jeleńskiego.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z d. 24. maja do L. 30535 zawiadamia o nadaniu stypendium z fundacji ś. p. Tomasza Bodziocha uczniom: Adamowi Gutterowi, Romanowi Chwałibogowskiemu i Stefanowi Bagieńskiemu.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa pismem z d. 23. maja do L. 11625/1464 wzywa o podanie dat statystycznych o szkole.

Wysoki Wydział krajowy pismem z d. 18. czerwca do L. 34148 poleca przedłożyć umowę z p. A. Oborskim o dzierżawę plantacji wikliny do zatwierdzenia.

Świetny Wydział Rady powiatowej w Chrzanowie przy piśmie z d. 21. czerwca do L. 2231 nadsyła do ogłoszenia konkurs na stypendya dla synów włóścian z powiatu Chrzanowskiego.

Wysoki Wydział krajowy przy reskrypcie z d. 1. lipca do L. 58172 zwraca umowę zawartą z p. Oborskim o dzierżawę plantacji wikliny.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 6. lipca do L. 35435 poleca Dyrekcji przedłożyć projekt regulaminów i urządzeń internatu.

Wysoki Wydział krajowy reskrytem z d. 12 lipca do L. 40040 nie zatwierdza terminu egzaminów projektowanych przez Dyrekcję lecz wyznacza terminy późniejsze.

Personalia.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 3 sierpnia do L. 42590 zarządził, aby prof. Dr. Nowakowski i prof. Sikorski, zaprzestali dalszego prowadzenia stacyi rolniczej.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 17. sierpnia do L. 51474, udziela urlopu p. Malsburgowi na miesiąc wrzesień.

Wysoki Wydział krajowy deleguje dyrektora do wzięcia udziału w egzaminie kursu mleczarskiego, urządzanego przy Bazarze kółka rolniczego w Czernichowie.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 23. września do L. 57776, udziela na prośbę Akademii Umiejętności prof. Dr. Birkenmajerowi urlopu po koniec stycznia 1898 r. aby mu przez to umożliwić wykończenie na czas rozpoczętego dzieła o Koperniku i poleca przyjąć na zastępstwo p. Wyrwińskiego.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 8 października do L. 1347 przedłuża urlop p. Malsburgowi.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 2. listopada do L. 67558 nadaje prof. Dr. Birkenmajerowi trzeci dodatek pięcioletni, począwszy od 19 listopada 1897 r.

Świetna Kuratorya przy piśmie z d. 14. grudnia do L. 182 nadesła odpis pisma Wysokiego Wydziału krajowego w sprawie obsadzenia posady docenta weterynaryi.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 5. stycznia do L. 81442 donosi o urlopowaniu i warunkach spensjonowania, prof. M. Piotrowskiego i poleca zaproponować użycie mieszkania przez niego zajmowanego.

Wysoki Wydział krajowy udziela odpis rozporządzenia z d. 8. stycznia do L. 80114, którym poleca kraj. nauczycielowi weterynaryi p. Sochaniewiczowi objęcie nauki weterynaryi w szkole Czernichowskiej.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 14. lutego do L. 945 oznacza termin rozpoczęcia wykładów weterynaryi przez p. Sochaniewicza.

C. k. Starostwo pismem z d. 27. marca do L. 8809 zawiadomiło kasyera Terlikiewicza o przyznaniu mu odbywatelstwa austriackiego.

Wysoki Wydział krajowy nadsyła odpis dekretu czasowego spensyonowania prof. Dr. Stefczyka i poleca rozdzielić przedmioty przez niego udzielane pomiędzy innych członków kolegium nauczycielskiego.

Wysoki Wydział krajowy reskryptem z d. 5. maja do L. 27600 zawiadamia o powołaniu prof. Dr. Szyszyłowicza do służby przy Wydziale krajowym i poruczeniu mu naukowego i dydaktycznego nadzoru na szkołami rolniczemi.

Wysoki Wydział krajowy reskryptem z d. 6 maja do L. 23989 udziela panu Malsburgowi zasiłek w kwocie 55 złr. na kosztą sporządzenia i wydania mapy rozsiadlenia ras bydła w Galicyi.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 13. czerwca do L. 36750 wymierza emeryturę prof. M. Piotrowskiemu i poleca zamknąć wypłatę pensyi z kasy szkolnej począwszy od 1. września.

Wysoki Wydział krajowy dekretem z d. 6. lipca do L. 35435 mianuje p. Karola Malsburga prowizorycznym nauczycielem.

Prace Kolegium nauczycielskiego.

W roku sprawozdania odbyło kolegium nauczycielskie ogółem 39 posiedzeń.

Kolegium załatwiło zwyczajne sprawy szkolne t. j. miesięczną i roczną klasyfikacją uczniów, rozkład nauk na półrocze zimowe i letnie, oznaczenie terminów egzaminów półrocznych, rocznych i głównego, przedstawienie kandydotów do egzaminu wstępnego na stypendya i uwolnienie od czesnego, wykaz czasopism i rozdział funduszu bibliotecznego na poszczególne katedry. Prócz tego zajęło się kolegium: przedyskutowaniem przepisów egzaminowych, stanowiących jeden rozdział regulaminu szkoły, opracowanie przez dyrektora, przedstawieniem sprawy obsadzenia wakuującej posady docenta weterynaryi, sprawą wyjednaną dla tutejszej szkoły miejsce funduszowych, zaopiniowaniem podań wnoszonych do władz wyższych uczniów ze szkoły wykluczonych lub czasowo wydalonych, rozdziałem pomiędzy członków kolegium przedmiotów naukowych udzielanych przez emerytowanego prof. Dr. Stefczyka i sprawami dotyczącymi dyscypliny szkolnej.

Frekwencya uczniów.

(Daty dotyczące liczby uczniów, religii, pochodzenia, wieku, przygotowania naukowego przed wstąpieniem do zakładu, egzaminów i pobieranych stypendyów).

1. Wpisano z początkiem roku szkolnego:		
na kurs I.	38 uczniów
„ „ II.	21 „
„ „ III.	15 „
	razem	74 „
2. z tych było: a) religii rzymsko-katolickiej		73 „
	b) „ grecko katolickiej	1 „
3. synami: a) właścicieli dóbr ziemskich		52 „
	b) „ mniejszych posiadłości	2 „
	c) dzierżawców dóbr ziemskich	4 „
	d) oficyalistów prywatnych	8 „
	e) urzędników, adwokatów etc.	8 „

4. Wiek uczniów nowo wpisanych :

15 lat	1 uczeń
16 "	1 "
17 "	10 "
18 "	11 "
wyżej 18 lat	10 "
repetentów	5 "

5. Z nowo wpisanych 33 uczniów ukończyli przed wstąpieniem do zakładu :

a) 4. klasę gimnazjum	12 uczniów
5. " "	7 "
6. " "	3 "
b) 4. " szkoły realnej	3 "
5. " "	1 "
c) 6. " wyższej " szkoły miejskiej	4 "
d) z prywatnego przygotowania	3 "

6. Przyjęto na I. kurs na podstawie:

a) egzaminów wstępnych	3 "
b) przedłożonych świadectw	30 "
c) repetentów	5 "

7. Wykluczono ze szkoły w ciągu roku :

z I. kursu	15 "
z II. "	7 "
z III. "	2 "

8. Wydalono za karę na jeden rok :

z I. kursu	3 "
z II. "	1 "
z III. "	3 "

9. Wydalono za karę na czas 6 tygodni :

z I. kursu	15 "
z II. "	12 "
z III. "	8 "

10. Wystąpiło w ciągu roku: z I. kursu 2 "

11. Umarło w ciągu roku: z I. kursu 1 "

12. Nie przyjęto z wydalonych na 6 tygodni: z III. kursu 3 "
z tych 2 nie ubiegało się o przyjęcie.

13. Nie przybył na II. półroczu skutkiem choroby: z I. kursu 1 "

14. Przystąpiło z końcem roku do egzaminów kursowych :

na kursie I.	14 "
" " II.	12 "
" " III.	7 "
" " III. (w charakterze prywatystów)	4 "

15. Nie przystąpiło do egzaminów kursowych :

a) skutkiem reprobowania za karę od składania egzaminu kursowego w czasie właściwym uczeń I. kursu	1 "
b) skutkiem choroby uczeń II. kursu	1 "

16. Do egzaminu głównego przystąpiło :

a) uczniów zwyczajnych	7 "
b) b. uczniów III. kursu, w charakterze prywatystów	4 "

17. Z 14 uczniów kursu I.:			
a)	złożyło egzamin z postępowym dobrym	10	"
b)	do egzaminu poprawczego dopuszczono	1	"
c)	reprobowano bez prawa powtarzania	3	"
18. Z 12 uczniów kursu II.			
a)	złożyło egzamin z postępowym dobrym	11	"
b)	reprobowano bez prawa powtarzania	1	"
19. a) Z 7 uczniów kursu III. złożyło egzamin główny		7	"
	z tych z odznaczeniem	1	"
	b) Z 4 b. uczniów kursu III. złożyło egzamin główny	4	"

Stypendya pobierało ogółem 15-tu uczniów szkoły czernichowskiej a mianowicie:

a)	z fundacyi śp. Jana Maciągi o rocznych	300 zł.	2 uczni	600 zł.
	" " " " " " " "	200 "	1 "	200 "
	" " " " " " " "	100 "	1 "	100 "
b)	" " Piotra Więclawskiego	150 "	1 "	75 "
c)	" " Tomasza Bodziocha	100 "	1 "	100 "
	" " " " " " " "		3 "	150 "
d)	" " Napoleona Jeleńskiego o rocznych	200 "	2 "	400 "
e)	" " Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych	200 "	1 "	100 "
f)	" " Kajetana hr. Lewickiego	200 "	1 "	100 "
g)	" " Prus Petryczyna	125 "	4 "	500 "
	" " " " " " " "		3 "	187 "
				50 ct.
	Pobrali razem			2512 zł. 50 ct.

Od czesnego uwolnił Wysoki Wydział krajowy:

w I. półroczu szkolnem na kursie II.	6 uczniów
w I. " " " " III.	8 "
w II. " " " " I.	3 "
w II. " " " " II.	4 "
w II. " " " " III.	4 "

Należne wpłaty na utrzymanie uczniów, wpływały dosyć regularnie, uiszczane przez rodziców względnie opiekunów uczniów. Dla ułatwienia opłacania przypadających szkole należności pozwolił Wysoki Wydział krajowy, na opłaty w ratach miesięcznych, o ile tego interesowani żądali. W kilku wypadkach była Dyrekcyja zniewolona, dla wydostania przypadających należności, do przeprowadzenia częstszej korespondencyi.

W trzech wypadkach nie uregulowały strony rachunku przed ukończeniem roku szkolnego. Rodzicom względnie prawnym opiekunom uczniów wykluczonych ze szkoły w dniu 4. marca, pozwolił Wysoki Wydział krajowy, o ile tego żądano, zwrócić resztę z kwot wpłaconych na ich utrzymanie w drugim półroczu, pozostałą po zapłaceniu czesnego, kosztów wikt i zużycia mundurów.

Dyrekcyja ma do zaznaczenia jeden wypadek zachorowania ucznia, który zakończył się śmiercią. Ten wypadek był następstwem długotrwałej choroby, którą uczeń był dotknięty, wstępując do szkoły.

Po skonstatowaniu choroby przez lekarza zakładowego, został chory w kilka dni po przybyciu do szkoły usunięty z zakładu i w domu rodziców zakończył życie. Z resztą stan zdrowotny uczniów był zupełnie zadowalający. Wogóle nie było groźniejszego wypadku słabości, lecz jeno przypadłości kataralne i żołądkowe o przebiegu krótkotrwałym, a i tych ilość spadła znacznie, skoro zaprowadzono w infirmaryi takie urządzenia, które utrudniały odwiedzanie chorych przez kolegów.

Kronika zakładu.

Egzamina poprawcze b. uczniów kursu III. odbyły się 1. września, egzamin główny uczniów od tego egzaminu w czerwcu reprobowanych, odbył się 2. września, w obecności Rady dworu Kazimierza Laskowskiego, jako delegata rządowego. Egzamina poprawcze ukończonych uczniów kursu I. i II. i egzamina wstępne kandydatów do szkoły odbyły się w dniu 3. września. W terminie na zjazd wyznaczonym t. j. 4. września zjechali się wszyscy uczniowie bez wyjątku, do czego przyczyniła się niezawodnie komunikat rozesłany do wszystkich rodziców względnie opiekunów, podający termin zjazdu. Rok szkolny rozpoczął się w dniu 5. września uroczystym nabożeństwem w kaplicy zakładowej, poczem, w obecności profesorów, odczytał Dyrektor zgromadzonym uczniom obowiązujące ich przepisy.

Dyrektor zamianował gospodarzami klas na kursie I. prof. dra Franciszka Stefczyka, na kursie II. prof. dra Leona Nowakowskiego, na kursie III. prof. Feliksa Sikorskiego. W miesiącu kwietniu, po ustąpieniu prof. dra Stefczyka, nastąpiła w obsadzie gospodarstwa klas ta zmiana, że prof. dr. Nowakowski objął kurs I., a prof. Mikołaj Wojciechowski kurs II. Gospodarze klas dobrali sobie z grona uczniów t. zw. gospodarzy sal naukowych. Na polecenie Dyrektora zamianował prefekt internatu z grona uczniów gospodarzy sal sypialnych, gospodarza sali gimnastycznej i gospodarza sali rekreacyjnej a zarazem dowodzącego zabawami.

W niedzielę i uroczyste święta słuchali uczniowie mszy św. w kaplicy zakładowej. Przed mszą św. miewał każdej niedzieli exhorty ks. kapelan. Do spowiedzi i Komunii św. przystępowali uczniowie dwa razy t. j. z początkiem roku szkolnego i po św. Wielkiejnocy, niektórzy nadto po raz trzeci przed egzaminami rocznymi. Rekolekcyje, które w tym roku, skutkiem zamknięcia szkoły w dniu 4. marca na czas 6-cio tygodniowy, odbyły się po świętach Wielkanocnych, odprawił ks. Czermiński z T. J. W nabożeństwie brali zawsze udział Dyrektor, wszyscy profesorowie i funkcyonaryusze szkoły.

W dniu 29. listopada urządziła młodzież za pozwoleniem Dyrekcyi, tradycyjny wieczorek muzykalno-deklamacyjny, poświęcony pamięci Adama Mickiewicza, z wyłącznym udziałem uczniów. W karnawale urządzono wieczorek tańczący, o tyle różny od urządzanych w poprzednich latach, że koszta zabawy zostały pokryte opłatą za wstęp uiszczaną przez wszystkich zaproszonych i biorących udział w zabawie. W ten sposób jedna z kardynalnych wad wieczorków lat dawniejszych została usunięta t. j. pokrywanie wszystkich wydatków przyjęcia gości składką uczniów. W dniu 26. maja staraniem Dyrektora i profesorów urządzono dla młodzieży uroczystość Mickiewiczowską. Uproszony dr. Koneczny, w dniu poprzedzającym uroczystość, po skończonych wykładach, w przystrojonej sali, wygłosił rzecz o wpływie Mickiewicza na społeczeństwo polskie. Imieniem zebranych profesorów i uczniów podziękował Dyrektor Szanownemu Prelegentowi za podjęty trud przyjazdu do Czernichowa i urządzenie prawdziwej biesiady duchowej. W dniu właściwej uroczystości odprawił ks. kapelan nabożeństwo, przy którym posługiwali prof. dr. Birkenmajer i prof. Wojciechowski, i wypowiedział do uczniów podniosłą mowę. Następnie udali się zgromadzeni na miejsce, gdzie ustawiono skromny kamienny biust Wieszcza, który ks. kapelan poświęcił, a Dyrektor oddał go imieniem Członków kolegium nauczycielskiego w darze i w opiekę czernichowskiej młodzieży. Zarazem odczytał akt, którym profesorowie i funkcyonaryusze zobowiązali się zebrać fundusz z datków co miesiąc składających się mających na bibliotekę polskiej szkoły ludowej w Białej. Śniadanie i nieco sutszy obiad dla uczniów zakończyły tę uroczystość.

Obok tych światlejszych momentów z życia szkoły, ma niestety Dyrekcyja do zanotowania ciemne i prawdziwie smutne. Z przykrością spełnia Dyrekcyja ten obowiązek, wychodząc z założenia, że w sprawozdaniu ciemnych stron szkoły osłaniać się nie powinno; odpowiednio temu postąpiła już Dyrekcyja w roku zeszłym, wspominając o zachowaniu się uczniów z kursu III. i o reprobowaniu 7 od egzaminu głównego na 3 miesiące.

Pewna część tych reprobowanych uczniów poleciła wydrukować i zamierzała w Krakowie i Czernichowie rozlepić plakaty, dotyczące prawie wszystkich Członków kolegium nauczycielskiego a zawierające tak brutalne pogróżki, że c. k. Prokuratora

panstwa w Krakowie widziała się zniewoloną je skonfiskować i wdrożyć dochodzenie śledcze przeciw domniemanemu głównemu winowajcy, wskazanemu przez drukarza. Kilka egzemplarzy tych plakat, wprowadzone potajemną drogą do internatu, przyczyniły się w pewnym stopniu do następnych karygodnych wybryków. Szczególniej młodzież przybyła świeżo na I. kurs nauki, otrzymawszy szczegółowe sprawozdania o dawniejszych zaburzeniach czernichowskich, a znajdując nadto w owych plakatach potwierdzenie ciągłości dawnych tradycji, zachowywała się po kilku dniach pobytu w szkole w sposób najzupełniej sprzeczny z przepisami. Pomiędzy innymi wybrykami rozwieliła się gra w karty, uprawiana w nocy. Nieszczęśliwe urządzenie budynku internatowego uniemożliwiało wykrycie winnych, lecz już same zabiegi prefekta i kapelana do schwytania graczy na gorącym uczynku, doprowadziły w nocy z 22. na 23. października do wybuchu. Uczniowie dwóch sal sypialnych w liczbie 19 z krzykiem i hałasem opadli prefekta i stróża nocnego, którzy zamierzali zabrać zakazane lampki prywatne, i rzucaniem rozmaitych przedmiotów a pomiędzy innymi i palących lamp, starali się ich znieważać. Szczęśliwym trafem wyszedł głównie atakowany prefekt bez szwanku, kiedy stróż doznał licznych chociaż lekkich obrażeń cielesnych. Przeprowadzone dochodzenie, wobec zsolidaryzowania się excedentów, nie doprowadziły do wykrycia przywódców zaburzenia. Ograniczono się na ukaraniu jednego, który się przyznał do rzucania palącej lampy na prefekta, udzieleniem mu publicznej nagany i reprobowaniem od składania egzaminów rocznych na czas dwóch miesięcy.

Bezkarność wybryku przyczyniła się do zdemoralizowania młodzieży i uczyniła ją tem skłonniejszą do ponowienia zaburzeń, że skrupulatniej stosowano przepisy, a przy braku najkonieczniejszych urządzeń internatowych, bez osiągnięcia zamierzonych celów. Stróż przepisów i ich wykonawca zdawał się być największą zawadą swobody. Należało zawadę usunąć! W młodzieńczej wyobraźni wystarczało znieważać Dyrektora i w ten sposób zrobić go w szkole niemożliwym.

Czasowe wydalenie ucznia ze szkoły, zgodnie z uchwałą kolegium nauczycielskiego, za wyjazd ze szkoły na dni parę wbrew wyraźnemu zakazowi, wystarczyło jako powód do urządzenia napadu na Dyrektora, co uskuteczniło w dniu 26. lutego. Ten wyjątkowy w dziejach szkół wypadek, który kolegium ukarało wydaleniem bezpośrednio winnego, lecz który nie zniewolił do poszukiwania i ukarania współwinnych, skłonił Wysoki Wydział krajowy do delegowania osobnej komisji dla rozpatrzenia sprawy i ukarania winowajców. Trzydniowe dochodzenia doprowadziły komisję do smutnych odkryć, których następstwem było wykluczenie ze szkoły 20 uczniów, czasowe na rok wydalenie 10 uczniów, czasowe na 6 tygodni wydalenie, z prawem starania się o ponowne przyjęcie, reszty uczniów z wyjątkiem 5, którzy w zaburzeniach nie brali żadnego udziału. W dniu 4. marca zamknięto szkołę na czas 6 tygodni.

Zarazem uznał Wysoki Wydział krajowy konieczność bezzwłocznego przeprowadzenia przez Dyrektora zaprojektowanych urządzeń w internacie i otworzył na ten cel kredyt nadzwyczajny w kwocie 2000 zł. Poczynione urządzenia, i „Przepisy obowiązujące uczniów krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, wydane z Rady Wydziału krajowego w dniu 2. kwietnia b. r.“, umożliwiły, przy zredukowanej ilości uczniów, wprowadzenie szkoły na normalne tory, i utrzymanie jej na tychże, pomimo pewnego wzburzenia umysłów, z jakimi przeważna część młodzieży powracała w dniu 18. kwietnia do szkoły na ponownie otwarte kursa. Stanowczości Wysokiego Wydziału krajowego, który nieodwołalny wyrok komisji z dnia 4. marca w całej pełni zachował, głównie zawdzięczyć należy, że wzburzone umysły uspokoiły się i młodzież poddała się ostrzejszym przepisom od dawniej obowiązujących. Następnie przysły pod rozwagę projekta urządzenia ścisłego internatu, pomnożenia sił dozoru uczniów w internacie i takich urządzeń w budynkach szkolnych i obejściu zakładowem, któreby umożliwiły należyte prowadzenie młodzieży i usunięcie wybryków zniesławiających szkołę. Od ich wyboru i dozwolenia na koszt z niemi połączone, będą zależeć dalsze losy szkoły czernichowskiej.

Egzamina półroczne z chemii ogólnej, z fizjologii roślin, anatomii i fizjologii zwierząt i ustaw agrarnych odbyły się w dniach 28. 29. i 31. stycznia, poczem nastąpiły dwudniowe ferie. Wynik tych egzaminów był dosyć pomyślny, o ile tylko 2 uczniów z I. kursu i 2 uczniów z II. kursu nie otrzymało promocji z jednego przedmiotu.

W dniu 18. kwietnia ponownie otwarte półrocze letnie, odpowiednio do zarządzenia Wysokiego Wydziału krajowego pismem z dnia 12. lipca do L. 40040, trwało do włącznie 28. lipca. Egzamina roczne rozpoczęły się na wszystkich trzech kursach w dniu 29. lipca i trwały do włącznie 5. sierpnia. Posiedzenie ogólnej klasyfikacji rocznej odbyło się w dniu następnym t. j. 6. sierpnia.

Egzamin główny uczniów zwyczajnych odbył się w dniu 8. sierpnia, pod przewodnictwem Dyrektora, w obecności delegata świetnej Kuratorji Karola Czecha, posła na Sejm krajowy, i delegata Wysokiego Wydziału krajowego prof. dra Ignacego Szyszyłowicza. Do egzaminu dopuszczono wszystkich uczniów III. kursu. Wszyscy dopuszczeni egzamin złożyli, a mianowicie: Chwalibogowski Roman, Dembowski Józef, Gutteter Adam, Machnicki Maurycy (z odznaczeniem), Radziejowski Jan, Tabaczyński Antoni. Egzamin główny prywatystów, b. uczniów III. kursu, odbył się w dniu 9. sierpnia pod przewodnictwem Dyrektora w obecności delegata rządowego i świetnej Kuratorji Kazimierza Laskowskiego, rady dworu, i delegata Wysokiego Wydziału krajowego prof. dra Ignacego Szyszyłowicza. Dopuszczeni do egzaminu: Hanner Antoni, Mrowec Kazimierz, Rostworowski Karol, Zuber Jan, złożyli go z dostatecznym postępem.

W myśl §. 20 statutu organizacyjnego szkoły — uczeń, który po zdaniu egzaminu głównego przebył rok jeden w obowiązkach gospodarskich na praktyce, otrzymuje świadectwo główne t. z. dyplom. Takie dyplomy w ciągu ubiegłego roku szkolnego otrzymali: Świecki Tadeusz, Michejda Franciszek, Link Reinhardt, Starzewski Franciszek, Żurowski Michał, Kamocki Wiesław, Holzer Juliusz, Walewski Maksymilian, Jarzymowski Józef.

Podobnie jak i w latach zeszłych pośredniczyła Dyrekcyja przy umieszczeniu ukończonych uczniów na praktykę gospodarską po majątkach w kraju. Liczba zgłoszeń właścicieli dóbr, zwracających się o praktykantów, była znacznie większa od ilości poszukujących praktyki. Dwóch ukończonych uczniów III. kursu udało się na dalsze studia do instytutu rolniczego przy uniwersytecie w Berlinie, gdzie przyjęci zostali w charakterze uczniów zwyczajnych.

W końcu nadmienia się, że z kredytu udzielonego Dyrekcyi na najkonieczniejsze urządzenia w budynku szkolnym, internatowym i na obejściu szkolnem: 1) adoptowano dwie sale wykładowe, jedną z dawniejszej sali posiedzeń drugą z jednej ubikacji muzeum botanicznego. Przy użyciu nadto sal wykładowych muzeum hodowlanego i laboratorium chemicznego, osiągnięto zupełne oddzielenie ubikacji szkolnych od ubikacji internatowych, a nadto tę ważną korzyść, że wykłady odbywają się w salach, które nie są mieszkalniami uczniów, co dotychczas miało miejsce. 2) Jedną ubikację z gabinetu fizykalnego, położoną przy salach wykładowych, zamieniono na poczekalnię profesorów. 3) Dawniejsze sale naukowe a zarazem wykładowe, pozostały tylko naukowemi, w których uczniowie przebywają przez cały dzień po za godzinami lekcyi. Umieszczone w drzwiach oszklone otwory pozwalają w każdej chwili na przegląd tych sal z kurytarza. 4) Zamieniono urządzenie czterech sal sypialnych, przez usunięcie drewnianych parawanów oddzielających poszczególne łóżka, przez obudowanie temiż parawanami rur kaloryferowych, urządzenie półek, usunięcie szaf, okratowanie okien i pomieszczenie w drzwiach oszklonych otworów, którymi dany jest przegląd sal z kurytarzy. 5) Urządzono szatnię, w której pomieszczono szafy z sukniemi uczniów. 6) Oddzielono kurytarze i sale sypialne uczniów od kaplicy, mieszkania prefekta, strychu, mieszkania służby i infirmaryi. 7) Otoczono murem dziedziniec internatu, włączając do niego ogród botaniczny, przez co i obejścia mieszkań profesorów zostały z obejścia internatu wydzielone. 8. Oddzielono murem od internatu obejście folwarku, a przez postawienie od folwarku bramy i ustawienie przy niej portyera, został internat faktycznie zamknięty i tak nieuprawnione wyjście, jak i wejście obcych osób uniemożliwione. 9) Urządzono ogród spacerowy z dawniejszego ogrodu botanicznego. 10. Usunięto wieżę strażacką i starą kręgielnie, które utrudniały dostęp do ogrodu botanicznego i zacieśniały podwórze zakładowe.

Zbiory. muzea i laboratoria.

Zbiór geograficzny.

Zbiór geograficzny powiększył się w roku sprawozdania przykupnem 12 zeszytów Petermanns'a: Mittheilungen aus Iustus Perthes Geografischer Anstalt 1897/98, Kieperta mapa ścienna Azji i Ameryki północnej.

Gabinet fizyki i stacya meteorologiczna.

Z ważniejszych przyrządów fizycznych, którymi powiększył się gabinet fizyczny, wymieniamy następujące: Machina influencyjna Wimshurta, areometer z termometrem, półkule magdeburskie, stroboskop, przyrząd do elektrotyzy, manometr szklany, przyrząd do galwanoplastyki, cztery słoje do baterji Greneta, igła magnesowa z podstawą i t. d. nadto kilkanaście sztuk narzędzi: jak pilniki, świderki, obciążki i t. d. Prócz tego zakupiono niektóre potrzebne chemikalia i zarządzo kilka ważniejszych reparatur.

Do niespełnionych a często ponawianych życzeń profesora fizyki należy urządzenie osobnej salki wykładowej dla fizyki, odpowiedniej do demonstracyi i doświadczeń z tego przedmiotu. Projektowana na taką salkę jedna z ubikacyj gabinetu fizycznego, została obecnie czaso- o zajęta na poczekalnię profesorów, lecz ta mogłaby być przeniesiona do pokoju położonego obok sal wykładowych zajętego czasowo na mieszkanie terecyana, gdyby urządzono dla niego jedną z ubikacyi szkolnych, której położenie ułatwiałoby mu spełnianie obowiązków.

Stacya meteorologiczna ukończy we wrześniu 22 lat swego nieprzerwanego istnienia. Podobnie jak i w latach zeszłych wykonywano i w roku sprawozdania spostrzeżenia w stałych terminach t. j. o 7 rano, o 2 po południu, i 7 wieczorem. Obserwacye rozciągały się na wszystkie elementa meteorologiczne (temperatura powietrza, ciśnienie, wilgotność, prężność pary wodnej, zachmurzenie, postać chmur, kierunek i siła wiatru, opady) i pochodziły bądź z odczytań bezpośrednich, bądź też z diagramów na dwóch rejestrujących przyrządach (termograf i barograf). Rezultaty odsyła stacya do c. k. komisji fizyograficznej w Krakowie, która je publikuje w swych rocznych sprawozdaniach, — tudzież, od bieżącego roku począwszy, do Oddziału hydrograficznego we Lwowie. Równocześnie są prowadzone systematyczne spostrzeżenia fitofenologiczne t. j. pojawów w świecie roślinnym i zwierzęcym (jak listnienie, kwitnienie i t. d.), a trzynastoletni ich szereg w Czernichowie zebrany, jest podobno najdłuższym, jaki dotąd którakolwiek stacya w kraju może wykazać.

Laboratorium chemii ogólnej i technologii.

W pierwszym półroczu pracowali w laboratorium chemicznem uczniowie kursu I. przez 2 godziny i uczniowie kursu II. przez 2 godziny tygodniowo. W drugim półroczu tylko uczniowie kursu I. przez 4 godziny tygodniowo. Przedmiotem ćwiczeń uczniów kursu I. było powtarzanie reakcyi chemicznych ważniejszych soli nieorganicznych, de menstrowanych na wykładzie, i wykrywanie pojedynczych zasad i kwasów. Przedmiote m ćwiczeń uczniów kursu II. były jakościowe badania ciał złożonych, występujących w soli lub w nawozach handlowych.

Do aboratorium chemii ogólnej i technologii sprowadzono w b. r. od Kahlbauma znaczną ilość przetworów chemicznych, a od Kachlera i Martiniiego zapas flaszek odczynnikowych, naczyń szklanych i porcelanowych potrzebnych do ćwiczeń i demonstracyi. Nadto sprawiono jedną szafę i jeden stół na odczynniki.

Z dotacyi na laboratorium chemii ogólnej zakupiono Berichte der deutschen Chemischen-Gesellschaft za przeciąg 1868—1898 roku. Prenumerowano czasopisma: Chemisches Central-Blatt R. Arendta, — i dalszy ciąg czasopisma „Berichte der deutschen Chemischen Gesellschaft, ostatnie w części kosztem funduszu przeznaczzonego na czasopisma, a tylko w części z dotacyi laboratorium.

Zbiory do historii naturalnej.

Zbiór botaniczny powiększono przykupnem modeli bakteryi i drożdży, oraz 12 modeli kwiatów, wyrobionych z masy papierowej. Takowe sprowadzono od Brendla z Berlina.

Do zbioru mineralogicznego przykupiono 65 okazów minerałów.

Do zbioru zoologicznego przykupiono: 5 preparatów w spirytusie zwierząt niższych i 8 czaszek i szkieletów kręgowców.

Z kredytu tych działów prenumerowano nadto Biologisches Centralblatt, Botanische Zeitung, Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten.

Zbiory w mowie będące przeniesiono obecnie do lokalu przeznaczzonego pierwotnie na muzeum weterynaryjne. Znalazły one tutaj obszerniejsze i dogodniejsze pomieszczenie.

Muzeum rolnicze.

Muzeum rolnicze zostało w bieżącym roku wzbogacone okazami lnu surowego, oraz wszystkimi przyrządami, używanymi do wyprawy metodą belgijską. Wszystko to znalazło pomieszczenie w oddzielnej na ten cel sprawionej szafce.

Prócz drobniejszych uzupełnień zbiorów nasion i zielników, zakupiono nadto 35 sztuk metamorfoz chrząszczy i much, wyrządzających szkody na roślinach uprawnych. Pomienione metamorfozy, pomieszczone w słojach szklanych, przedstawiają nie tylko rozwój owadu, ale również i rodzaj szkody na odnośnej roślinie, przez co demonstracyjne ich znaczenie ogromnie zyskuje.

Laboratorium rolnicze i chemii rolnej.

Dla uprzystępnienia wykładów z chemii rolnej zakupiono 120 okazów najważniejszych skał w kawałkach 8 i 11 cm. wielkości. Prócz tego w oddzielnych szkatułkach okazy zmian tych skał w różnych stadjach i produktu zwietrzenia. Te okazy znalazły pomieszczenie w szafie na ten cel sporządzonej.

Dla ćwiczeń z uczniami w pracowni rolniczej zakupiono liczne drobniejsze przyrządy i instrumenty, a oprócz tego sprowadzono podwójny szlamownik Scheenego.

Na pomieszczenie książek i czasopism zakupiono dwie szafy.

W tymże laboratorium daje się dotkliwie odczuwać brak degistoryum, a w obecnego położenia po za salami wykładowemi, brak wodociągu i zlewu. Ten drugi brak jest tem więcej pożałowania godny, iż wodę doprowadzono do laboratorium chemii ogólnej i stosunkowo niewielkim kosztem można było doprowadzić ją do ubikacji laboratorium rolniczego i chemii rolnej.

Pole doświadczalne.

Wobec wad miejsca wybranego na pole doświadczalne, o których wspomniała Dyrekcyja obszerniej w swem sprawozdaniu, t. z. pole doświadczalne jest li polem okazowem produkcyi roślin różnych gatunków. Główne cele pola doświadczalnego nie mogą być tutaj osiągnane. Zdaniem Dyrekcyi jest obecne pole doświadczalne dosyć kosztowną, ale wcale nie pożyteczną zabawką. Gdyby dobra myśl włączenia obecnego t. z. pola doświadczalnego do założyc się mającego parku doszła do skutku, zyskałby na tem wiele park obejmując dosyć znaczną przestrzeń, a także i doświadczenia polowe, na które możnaby wydzielić zupełnie odpowiedni obszar z łąnów folwarcznych.

Zbiór hodowlany i mleczarski.

Z dotacyi przeznaczonych na te zbiory użyto 36 złr. na spłacenie należności za modele zootomiczne Dr. Anzout w Paryżu, sprowadzone i zadatkowane w zeszłym

roku przez prof. Piotrowskiego, i 50 zł. na częściową spłatę termostatu Rohrbeck'a w Wiedniu. Z tych dotacyi urządzono laboratorium bakteryologiczne i uposażono je w odpowiednie przyrządy, sterylizatory, odżywki, barwiki i t. d. Zakupiono z nich dwie typowe czaszki bydła krajowego górskiego, jedną czaszkę krowy majdańskiej i jedną krowy krajowej bezrożnej; zakupiono jeden aparat fotograficzny migawkowy z akcesoryami, ramy do heliotypów Völcker'a ras koni, i ramy do karty rozpowszechnienia różnych ras bydła oraz stref hodowlanych w Galicyi, opracowanej przez prof. Malsburga i około 30 dzieł z zakresu hodowli, odstąpionych z księgozbioru emerytowanego prof. Piotrowskiego.

W mleczarni urządzonej w zeszłym roku z dawniejszej mieszkalnej izby służby dawał się odczuwać brak wodociągu, czemu tem więcej zaradzić należało, że do laboratorium chemii ogólnej sąsiadującego z mleczarnią o ścianę doprowadzono wodę w czasie adaptacji. Znaczną część dotacyi zużyto na ten cel. Reszta posłużyła do uzupełnienia naczyń i przyborów mleczarskich.

Zbiór weterynaryjny.

Zbiór weterynaryjny, jak to już w zeszłym roku zamierzono i w sprawozdaniu zaznaczono, został przeniesiony do muzeum hodowlanego i wcielony do zbiorów hodowlanych. W ten sposób usunięto go z pod mało szczęśliwej bezpośredniej opieki wybieranych tym celem uczniów, a oddano pod opiekę profesora hodowli, — i jest nadzieja, że to zarządzenie wpłynie na raźniejszy postęp w powiększaniu się tych zbiorów. Przeważną część dotacyi przyznanej na zbiory weterynaryjne, użyto do opłacenia naprawy, wyostrenia i poniklowania silnie zniszczonych i zaniedbanych narzędzi chirurgicznych. Niektóre braki w narzędziach chirurgicznych uzupełniono. Nadto zakupiono termometr maksymalny i znaczniejszą ilość środków leczniczych.

Zbiór narzędzi i maszyn rolniczych.

Zbiór narzędzi i maszyn rolniczych został wzbogacony w ciągu bieżącego roku szkolnego: modelem patentowanego siewnika rządowego, systemu I. Praeuera, oszczędzającego na wystawie wiedeńskiej, oraz modelem tarana hydraulicznego fabryki Ant. Kunza w Weiskirchen. Obydwa modele otrzymała szkoła od wzmiankowanych firm w darze.

Całą dotację użyto na wyrównanie zaległych rachunków fabryki P. Grossa w Hohenheimie, a mianowicie za dawniej sprowadzone a w czasie właściwym niezapłacone modele: kieratów, dzwonowego, słupowego i deptakowego, kartollarki Kobylańskiego i żniwiarki Johnstona.

Biblioteka i czasopisma.

W ciągu roku roku szkolnego 1897/8 przybyło do biblioteki 178 dzieł w 214 tomach:

Do działu I.	(Teologia) zakupiono 1 dzieło w 13 zesz.
„ III.	(Język literatura i sztuka) zakupiono 6 dzieł, 1-dno w 17 zeszytach a 5 w 9-ciu tomach.
„ IV.	(Beletrystyka) zakupiono 31 dzieł w 48 tomach.
„ V.	(Historya powszechna i polska) przybyło 5 dzieł w 11 tomach.
„ VIII.	(Nauki przyrodnicze) zakupiono 3 dzieła w 3 tomach.
„ IX.	(Gospodarstwo wiejskie) zakupiono 64 dzieł w 66 tomach.
„ X.	(Technologia) przybyło 2 dzieła w 2 tomach.
„ XII.	(Inżynierya) zakupiono 2 dzieła w 2 tomach.
„ XIII.	(Ekonomia społ. statystyka i prawo) zakupiono 6 dzieł w 6 tom.
„ XIV.	(Podręczniki szkolne) zakupiono 9 dzieł w 9 tomach.
„ XV.	(Wydawnictwa peryodyczne) przybyło 28 dzieł w 34 tomach.

Do działu XVI. (Rozmaitości) przybyło 1 dzieło.

„XVII. (Atlasy) przybyło 3 dzieła.

Na ręce kasyera zakładu złożyli nowowstępujący uczniowie 58 złr., za które zakupił bibliotekarz 24 dzieł, w 32 tomach do działu Beletrystyki a tomów około 3.200.

Liczba ogólna wszystkich dzieł zapisanych w inwentarzu biblioteki szkolnej wynosi 2.650 dzieł.

W roku sprawozdania były prenumerowane następujące czasopisma: „Czas“ — „Kosmos“ — „Wiener landw. Zeitung“ — „Landw. Jahrbücher“ — „Journal für Landwirtschaft Unterrichtszeitung“ — „Naturwissenschaftl. Rundschau“ — „Przewodnik bibliograficzny“ — „Ziemiańin“ — „Rolnik śląski“ — „Botanisches Centralblatt“ — „Mitteilungen für Maschinenkunde“ — „Chemische Berichte“ — „Sylwan“ — „Czasopismo techniczne“ — „Rolnik i hodowca“ — „Ruch społeczny“ — i „Słowo Polskie“.

Dyrekcya z obowiązku wdzięczności zaznacza, że jak w minionych latach tak i w tym roku otrzymywała w darze Wydawnictwa Akademii Umiejętności, za co składa serdeczne „Bóg zapłać“.

Wycieczki naukowe.

W roku sprawozdania była do dyspozycyi na wycieczki naukowe kwota 500 złr. z tychże wydano razem 235 zł. 24 ct. Tym kosztem podjęto dwie wycieczki, — a mianowicie: do Nowego Targu z okazji tamtejszej wystawy bydła krajowego, pod przewodnictwem prof. Karola Malsburga z uczniami kursu II. i III, — i do browaru Wgo Götza w Okocimie, pod przewodnictwem prof. Kornela Radziewanowskiego z uczniami kursu III.

Prace naukowe.

Prof. Dr. Ludwik Birkenmajer:

1) Wyniki pomiarów natężenia siły ciężkości w kilku miejscowościach Galicji zachodniej Kraków 1898 (Publikacye Akademii umiejętności, Wydział matem. przyrodniczy, tom XXXIII).

2) Tymczasowe sprawozdanie z rezultatów poszukiwań za materiałami do życia i pisma Mikołaja Kopernika. Materysty zebrane w Monachium, Norymberdze. Erlangen, Lipsku, Dreźnie, Wrocławiu, Pradze, Berlinie, Kopenhadze, Lund, Linköping, Stockholmie i Upsali. Warszawa 1898. (Prace matemat.-fizyczne, Tom IX).

Prof. Karol Malsburg:

1) Rzecz o bydle i stosunkach hodowlanych w Galicji p. t. „Die Rinderzucht Galizien“ — w dziele jubileuszowym. Die Forst und Landwirtschaft Oesterreichs. vom Jahre 1848 bis 1898.

2) Wstęp i część I. pracy o Galicji wschodniej, w publikacji c. k. Ministerstwa rolnictwa p. t. „Die Rinderrassen Oesterreichs (o bydle i stosunkach hodowlanych w strefie nadbużańskiej).

3) Karta topograficzna rozmieszczenia ras bydła rogatego, oraz strefy fizyograficzno-hodowlane w Galicji (na podstawie badań naukowych — do dzieła wyżej wymienionego).

Prof. I. S. Sikorski:

Mechaniczna uprawa gleby. Podręcznik dla praktycznych rolników i uczniów szkół rolniczych — Lwów 1898.

Prof. Kornel Radziewanowski, wspólnie z profesorem Schrammem:

O wpływie światła na chemiczne podstawienie (Anzeiger d. Akademie d. Wissenschaften in Krakau. Februar 1898).

Sprawozdanie roczne lekarza zakładowego.

Stan zdrowia wychowawców szkoły przedstawił się w ubiegłym roku w ogóle pomyślnie, gdyż oprócz częstszych chwilowych schorzeń notowano zaledwie kilka cięż-

szych przypadków zimnicy i influenzy. Do zmniejszenia ilości chorych a szczególnie rzekomo chorych przyczyniła się znacznie zmiana urządzenia infirmaryi polegająca na dokładniejszym odosobnieniu chorego, tudzież na ograniczeniu swobody dowolnego opuszczania infirmaryi.

Pod względem higienicznym natomiast przedstawia zakład wiele wymagań, wychodki bowiem skutkiem wadliwego urządzenia zanieczyszczają powietrze nawet w dalszych ubikacjach zakładu, i tylko racjonalne przebudowanie może temu zapobiedz. Drugą rażącą potrzebą jest brak łazienek a temsamem niemożebność utrzymania czystości ciała wychowañców, szczególnie w porze zimowej.

Z dotacyi wyznaczonych na potrzeby infirmaryi zakupiono prócz drobnych przedmiotów ręczny aparat dezynfekcyjny Scheringa, nadający się do dezynfekcyi większych ubikacyj po chorobach zakaźnych.

Ogród warzywny, pomologiczny, plantacya wikliny i chmielarnia.

Ogród warzywny.

Warzywa wyprodukowane w inspektach i na gruncie sprzedano w przeważnej części restauracyi szkolnej, w mniejszej postronnym. Za warzywa pobrano ogółem 441 złr. 65 ct.

W razie dojścia do skutku projektu urządzenia w Czernicach ogrodu spacerowego dla potrzeb uczniów, byłaby przestrzeń zajęta obecnie przez ogród warzywny włączona do ogrodu spacerowego. W razie tego przeistoczenia ogrodu warzywnego odpadłaby potrzeba osuszenia, czego domaga się ogrodnik od szeregu lat.

Ogród pomologiczny.

Ogród pomologiczny uległ niemal skasowaniu. Prawie wszystkie szczepy zostały bądź rozsprzedane, bądź rozdane instytucjom przez Wysoki Wydział krajowy wskazanym. Nowo założoną szkółkę drzew owocowych ograniczono na małą przestrzeń lecz i ta powinna być w przyszłości dołączona do ogrodu spacerowego. Obecnie znajduje się 1500 sztuk drzewek uszlachetnionych, 160 sztuk drzewek karłowych na kopczykach i 90 sztuk drzewek wysokopiennych w ogrodzie warzywnym.

Plantacya wikliny.

Użytkowanie wikła z plantacyj szkolnych wydzierżawił Wysoki Wydział krajowy W. Antoniemu Oborskiemu z Mielca na lat 10, wliczając w ten okres i rok ubiegły, w którym pomieniony umówił zakupno na wagę całego pręcia wyhodowanego na tu-tejszej plantacyi. Sprzedaż pręcia na wagę, chociaż teoretycznie racjonalna, okazała w praktyce znaczne trudności tak dla administracyi, jak i dla kupującego. W obec tego powrócono do dawniejszego sposobu t. j. dzierżawy, a umowę z dnia 21. czerwea b. r. zawartą przez Dyrekcyę z p. Oborskim, potwierdził Wysoki Wydział krajowy pismem z dnia 1. lipca b. r. do L. 38172.

Na przestrzeni 3 htr. wykarczowano w tym roku stare pniaki wikliny i dziko rosnące krzewy, takową zregulowano i obsadzono sztabrami w ilości 240.000 sztuk.

Chmielarnia.

Zbiór chmielu w roku niniejszego sprawozdania był lepszym od zbioru zeszłorocznego, zawsze jednak tylko średnim.

Zebrano 225 klg. szyszek, które sprzedano browarowi w Okocimie po 65 ct. za sumę 146 złr. 25 ct. W tym roku zakupiono 24 kóp tyk po 7 złr. 50 ct. Od szesnastu lat w obecnem miejscu istniejąca chmielarnia zostanie przełożoną dalej na tej

samej parceli gruntowej, a w najbliższym czasie rozpocznie się pracę przygotowania gruntu pod chmielnik.

Podwórze.

Na podwórzu założono dwa nowe gazony, jeden od strony bramy wjazdowej, drugi na miejscu dawniejszej zagrody dla bydła, którą przeniesiono poza obręb internatu, na dziedziniec folwarczny. Na granicy pomiędzy dawniejszym podwórzem, a ogrodem botanicznym, w miejscu dawniej zajętem przez wierzę strażacką i ruinę kręgielni, założono trzeci ozdobniejszy gazon (jak to już poprzednio wspomniano), upiękaszony pomnikiem.

Sprawozdanie folwarku czernichowskiego za rok 1898.

Niezwykle słotny zeszły rok wpłynął niepomyślnie na plony roślin, szczególnie z pól o nieprzepuszczalnym podgruncie tak, że zbiory w roku sprawozdania były w ogóle o wiele gorsze od zbiorów roku poprzedniego.

Zebrano:

Pszeniczy w ziarnie	33.45 q.
Żyta	31.02 "
Jęczmienia	13.77 "
Owsa	46.28 "
Grochu	6.30 "
Bobiku	7.68 "
Kartofli głąbi	213.34 "
Buraków korzeni	430.00 "
Marchwi	26.08 "
Siana łąkowego i siana koniczu	288.00 "
" mieszanki	36.00 "
Końskiego zębu suszonego	76.00 "
Oprócz tego różnej paszy zielonej około	750.00 "

Zebrane ziemiopłody użyto w części na potrzeby folwarku, jak: siew, ordynarya, karma dla inwentarza, w części sprzedano. Pasze zużyto w własnem gospodarstwie, a prócz tego dokupiono owsa i otręb za kwotę 694 zlr.

Stan bydła rogatego zwiększył się w roku sprawozdania o 4 sztuki. W ciągu roku udojono 21.305 litrów mleka; z tego użyto na karmę dla cieląt 2.120 litrów, sprzedano 19.185 litrów po 5 ct., doilo się krów 12, — jedna krowa dała w przecięciu 1.775 litrów mleka, o przeciętnej zawartości tłuszczu 3.25.

Stan obory w dniu 1. lipca 1897 wynosił	24 sztuk
dokupiono	2 "
z ocielenia	12 "
<u>W przychodzie</u>	<u>40 sztuk</u>
sprzedano	11 sztuk
zginęła	1 "
<u>w rozchodzie</u>	<u>12 sztuk</u>
wobec przychodu	40 "
pozostało 1. lipca 1898	28 " a to:

buhaj 1, krów starszych 17, jałownika starszego 3, cieląt 7.

Stan fornalki został czasowo pomnożony dokupnem jednej pary koni, przeznaczonej głównie do posyłek i wynajmu. Nadto pozbyto jednego dychawicznego konia, a w miejsce tego dokupiono innego. W tej chwili pomiędzy ośmioma końmi ma folwark jeszcze do pozbycia trzy stare dychawiczne konie. Po ukończeniu robót jesien-nych zostaną te trzy dychawiczne konie sprzedane, a w ich miejsce zakupi się jednego konia, przez co dojdzie do dawniejszego stanu 6 koni fornalskich.

Tutaj nadmienia się, że stan fornalki z 6 koni byłby dla potrzeb folwarku wystarczający, gdyby nie częsty wynajem koni szkole i funkcyjaryuszom (180 dni w ciągu roku) i potrzeba ich użycia w celach praktyki uczniów. Ażeby zaradzić brakowi siły pociągowej dla folwarku, a zarazem dać uczniom sposobność do obznajomienia się z pracą wołami, a nareszcie i opasem wołów, o ile w porze letniej do roboty użyte woły, powinnyby być w zimie postawione na opas, należałoby zakupić dla folwarku jedną parę wołów.

Stan trzody chlewnej znacznie w ostatnim roku zredukowano, a to ze względu na wydzierżawienie kuchni zakładowej, która przedtem dostarczała znacznej ilości odpadków. Trzodę ograniczono do minimum potrzebnego dla celów praktyki gospodarskiej uczniów, mając przytem na względzie potrzebę zużycia w gospodarstwie po-ślednich ziarn i niedorodnych głąbi i korzeni.

Stan trzody chlewnej w d. 1. lipca 1897	36	sztuk
z oprosienia	51	„
		<u>87</u>	„
	w przychodzie		
sprzedano	54	„
zginęło prosiętami na zawałki	19	„
	w rozchodzie	<u>73</u>	„
	w obec przychodu	87	„
pozostało z d. 1. lipca 1898	14	„

knur 1, macior 2, prosiąt 11.

Hodowla owiec, niewłaściwa w Czernichowie ze względów gospodarskich, jest prowadzona tylko z uwagi na naukowy cel folwarku. Ogółem posiada folwark 8 sztuk owiec: barana 1, macior starszych 5, jagniąt 2.

Las.

W roku sprawozdania wyrąbano przypadający jeden oddział lasu, z którego otrzymano: drzewa budulcowego 279 szt. (masy 137·62 m³), drzewa opałowego 437·5 m³, chrustu drobnego 87 kup 4 metrowych. Większą część wyrąbanego sprzedano, reszta jest jeszcze do pozbycia.

Czernichów 6. września 1898.

Dyrektor:

Prof. Roman Bastgen w. r.